

Ondoren, gizartean eta eragile soziopolitikoaren artean kongresuaren emaitzak plazaratzeari ekin dio, eta laster izango ditugu esku artean txosten eta komunikazio guztiekin argitaraturiko liburuan.

Bemiki Kontseiluaren bazkide bihurtutako EIREk egin duen urrats hau garrantzi handikotzat dugu, izan ere Kongresu horretan egindako diagnosi eta prognosiaren bidez i rudikapen, proiektzio eta etorkizun-estrategia berriak proposatu baitira euskal unibertsitatearen garapen oso eta euztigamia lortzeko, 2006-2021 urteak erreferentziatzat hartuz.

Bejondeiela antolatzaileei eta argibide gehiago nahi duenak jo beza hona: www.ehu.es/eukon ¶

Xabier Mendiguren Elizegi

Inperioaren turbantea, inperiotxoaren txapela

Irailaren hamaikakoaz eta ondoko guztiaz hitz egin behar, nahi ezta ere; ez bakarrik urteko gertakari nagusia izan delako, baita erabat baldintzatuko duelako datozen urteetako munduaren martxa, gure bazter honetako kultura barne.

Azkar asko antzeman zioten bizkor ustekoren batzuek. Ohiz txotxolokeriak besterik esaten ez dituen politikari txepel batek berehala egin zuen txistea: terrorista arabiarren eta euskaldunen artean alde bakarra omen dago, haiek turbantea daramatela buru gainean, eta hauek berriz txapela. Horra, burutazio txinpartatsuz jantziriko astakeria galanta.

Alde bateko eta besteko terroristak ezertan antzeko ote diren ez dakit nik, eta ez naiz horretan sartzeko gai. Bistakoa da, ordea, turbantedunak etsai nagusitzat hartu dituen inperio amerikarraren jokabidea eginahala guztian imitatu nahi duela inperiotxo espainiarrak txapeldunekin.

Munduko jaun eta jabe bakarrak ditugu estatubatuarak. Hau ez da berria, halaxe baita Sobiet Batasuna pikturara joan zenez geroztik; berria da ordea inork amerikarrei etxean bertan erasotzea, eta erantzuna ere —mendekua esan beharko genuke zehatzago— marka guztiak ari da hausten: beren legea, apeta eta indarra ari dira ezartzen, dorre bikien suntsitzearen ustezko erantzuleen eta erantzun armatuko biktimen arteko batere loturarik gabe, nazioarteko zuzenbidearen inongo axolarik gabe eta —oke-rrago dena— nazioartean inongo protestarik gabe; nagusia ernegatuta dabilenean hobe da badaezpada haren haserrea ez piztea, eta argi esan du Bush sheriffak, bere alde ez dagoena bere kontra dagoela.

Megainperio feudalaren auzoño honetan ere botere oso, goren eta absolutuarekin jardun nahi du Aznar enperadore koxkorak etxeko disidentzia jo eta txikitzeko, bere aurrekoek ezin izan zutena berak lortuko duelakoan. Alde du haizea, eta nazioarteko egoera baliatzen saiatuko da; baina bestela ere irmoa du bibotedunak borrokarako erabakimena, edozein traukilkeria eginda ere erabat otzandua estatuko oposizioa, eta begiak ixteko ez ezik eskumakilarena egiteko ere guztiz prest hedabide guztiak. Alde ez daukana kontra daukala esan du honek ere, eta ispiluaren aurrean Bushen keinuak bereganatzen saiatzen dela pentsatuko nuke, ez banio beste norbaiten antz gero eta handiagoa hartuko: Francisco Franco jeneralarena hain zuzen. Handiuste ergel bera, hoztasun gupidagabe bera, bere burua probidentzialtzat hartzeko joera bera...

Zer gertatuko den ezin jakin. Estatu Batuek bere borondatea inposatuko dute, noski, baina edonork daki injustiziarik dagoen bitartean ez dela faltako matxinatuko denik. Faraoi berrien geroa baino gehiago axola zait ordea gure etorkizun hurbila. Azken urte pare honetako erauntzia makala izan ez bada, okerragoa izan liteke hemendik aurrerako zaparrada, eta erne daude denak. Adierazgarria izan da, esate baterako, Afganistango txikizioaren aurrean ezker abertzaleak, den bezain antiyankia izanda ere, erasoaren kontrako ohiko plataformarik, afixarik, mobilizaziorik ez antolatzea. Badaezpada. Ekaitza pasa arte zain edo. Jokabide zuhur hori hartu dutenek konturatu behar

lukete, ordea, ekaitza ez dela pasako, borroka armatuak zeharo galdua duela —aspaldi samarretik gainera— zilegitasun soziala ez ezik baita planetaren zati honetan behintzat probetxurik ateratzeko aukera oro.

25 urte eta gero zer?

Eta zer du ikustekorik aurreko prediku luzeak euskal kulturarekin? Ba, zoritxarrez, guk nahi baino gehiago. Hor ibili dira berriz ere, Espainiako prentsan, euskal kulturako talde eta enpresen izenak «terrorismoarekin» nahasten. Gezurra eta zikina besterik ez, edonork froga dezakeenez, baina gauden egoeran egonda egiak eta zintzotasunak ez dizute inongo garantiarik eskaintzen lasai aritu ahal izateko.

25 urte betetzen dituzte aurten euskal liburugintzako talde inportanteenetakoek: Erein argitaletxeak, Zabaltzen banatzaileak eta talde bereko Bilintx liburu-dendak. Hegoaldeko Elkarrek datorren urtean beteko ditu bere 25ak; 20 inguru izango ditu Pamielak, eta aurki betetzeko Susak; 10en bueltan ibiliko dira Txalaparta, Alberdania, Igela...

Ikusten den bezala, aski egonkorturik dago liburu-sektorea; alde batera poztekoa da, zer esanik ez, argitaletxe baten itxiera galera gaitza izaten baita beti, bai ekonomikoa eta bai kulturala; beste alde batetik begiratuta, ordea, ez da berririk sortu aspaldian. Daudenak ondo ari direlako ala e rosotu egin garelako eta arriskurako gogorik ez dagoelako? Hobe lehenengoa dela pentsatzea, deskuidatuz gero ez baitira esne-bitsetan ibiltzekoak izango datozkigun garaiak.

Damoklesena ez baina El Cid Campeador-en ezpata eduki dezakegu buru gainean euskal kulturari garenok. Nazionalismo espainolaren oldarrari nola erantzun ez daukat garbi hala ere. Batere jaramonik egin gabe geure lanean segitzeko gogoia ematen du batzuetan, zakurrei zaunkaka uzten zaien bezala, baina beren erokeriak sinesteko eta beren harrokeria are gehiago puzteko bidea eman diezaieke horrek. Kontraerasoak, berriz, izugarritzko energia, antolamendua eta lana eskatuko lizkiguke, eta etekin txikiarekin seguru asko, komunikabideek nahi dutenari

ematen baitiote oihartzuna. Bestalde, bada hor esaera txinatarren bat-edo zera dioena, haize zakarra dabilenean bularrak erakusten duen zuhaitz tantaia baino hobeto moldatzen dela bizkarra okertzen dakien belar xumea. Esaera txinatarrek, ordea, ez dute ezertarako balio; seguru badagoela beste bat juxtu kontrakoa frogatzeko, hots, gehiegi makurtzen denak ez duela berriro sekula kopeta gora jasoko.

Saso bakarreko uzta?

Azaro hasieran ari naiz lerrook idazten eta, neure alor berezitua dudan literaturako urteko balantzea egitekotan, sentipen arrarobat daukat: izan ere, badirudi urte osoko liburu gehienak atera gabe daudela oraindik; argitaletxe batzuek behintzat urri samarra izan dute 2001. hau, oso ale gutxi eskaini digute urtean zehar eta produkzio gehientzuen oraintxe plazaratuko dute, Durangoko Azokan hutsik ez egiteko.

Urte bateko kontua izanda ezin ondoriorik atera, kasualitatea ere izan bailiteke, baina aztertzeke kontua izango genuke, gertaera errepikatu eta joera orokorrago bihurtuko balitz. Gure literatura pobreagoa zen garaietan abendukoa zuen fruitu emateko sasoi bakarra, besterik ezinean. Gero, apurka-apurka eta liburuzaleen pozerako, urte osoan barrena zabaldu ziren liburu berrien plazaratzeak. Atzerantz ote goaz orain? Ez ahal da hala izango! Eta izatekotan, begiratu eta pentsatu egin beharko genuke non da goen hutsa: argitaletxeen egitura ahulegian, idazleen kalitatezko produkzio murriztegian ala irakurleen liburu-eskari eskasegian. Ahul, murriz, eskas... gure zorri zaharrekin borrokan beti!

Berri onak

Eta hala ere bagarela! Badirudi izen potolo gutxiago izango dugula aurtengo azokan, eta Sarrionandiarena nagusituko dela denen gainetik, *Lagun izoztua* nobelari es-

ker. Lan honi buruz hitz egin eta idaztea tokatuko zait hurrengo asteetan (irakurleak hau hartu baino lehenago ordea) eta ez dut inor nekatu nahi neure laudorioekin, eta are gutxiago lanbideari dagokion propagandan ari naizela pentsatzerik. Beraz, egundoko obra dela esanda utziko dut kontua, hitz egin dezatela orain kritikoei, nahiz eta gure literatur kritikaren egoera ez den aldaba jotzen ibiltzeko modukoa.

Konfidentzia barkagarri bazait, Joseba Sarrionandiak berak esana da harrিতuta dagoela, bere urruntasunean, nolako idazle onak ari diren sortzen azken aldian. Horixe bera azpimarratu nahi nuke nik ere, ez baita aurtengo kontua bakarrik: azken aldian urtero-urtero ari da plazaratzen idazle mordoxka bat, maila on edo oso onekoa.

Urrutira joan gabe, aurtengo ustekabe gozoen erreparaso azkar bat eginda, bost bat izen datozkit burura bere estreinaldi serioa izan dutenen artean. Xabier Etxeberriak *Egun denak ez dira berdin* izeneko eleberria kaleratu du, obra freskoa, esku trebez idatzia, istorio bat graziaz kontatu eta gazteriaren erretratu diferente bat egiten diguna, estereotipoetatik urrundua. Merezi du, zinez, ez baita horrelako askorik sortzen, irakurle franko jabetu ez badira ere.

Irakurle eta kritikoei zorte handiagoa izan du Unai Elorriagak: *SPrako tranbia* gutxiengo hautatu mokofinentzako liburu tipikoa izan zitekeen, hiruzpalau fan liluratu baina oharkabean pasatzeko arriskua zeukana. Zorionez, hiruzpalau baino gehiago liluratu ditu, minoria exijentearen neurria malgua dela erakutsiz.

Ea horrelako zortea daukan Mikel Tabernaren *Txokolatezko dinamita* ipuin-bildumak. Meriturik behintzat ez zaio falta. Bertso-munduan ezagunagoa izan arren, bazuen lehendik poema-liburu bat, sari instituzional bat irabazia eta zokoren batean ahaztua. Orain, berriz, gehienbat Bidasoa ertzean eta XX. mendearen lehen erdian kokaturiko istorioz osatu du liburua, eta fintasun berezi bat erakutsi du bai hizkeran bai pertsonaietan.

Tabernaren antzera ez da gaxte hasi berria Joxemari Urteaga, baina orain eman du pauso handiagoa letren

plazara, *Ordaina zor nizun* eleberriarekin. Ezin esango dugu nobela beltza denik, hari nagusian ez baitago hilketarik, sarraskirik, gaiztakeria handirik, baina intrigazko artefaktu zehatz eta polit bat asmatu du zinez, misteriozko argumentu nagusi bat eratuz eta honen barruan ipuin poli-ziako biribil batzuk txertatuz.

Beharrik dena ez da narratiba, eta aurtengoan atera diren poesiako liburu bakanen artean Kirmen Uriberena aipatu nahi nuke atal honetan, aurretik han-hemen hainbat gauza idatzi arren haxe baitu jendaurreko aurkezpen ofiziala, nolabait esanda. *Bitartean heldu eskutik* sentibera-tasun eta dotoreziako harribitxi bat da, gizatasunezko taupaden dardara hurbila helarazten dizuna, inoiz kursia edo paternalista izan gabe.

Liburu onak askoz gehiago izan dira, zorionez, baina gauza jakina da batzuk aipatzean beste batzuk isiltzen direla eta horrela galtzen direla adiskideak gure herri txiki eta minbera honetan. Alternatiba hartu dutenei zor nien salbuespenaren pribilegioa, aurrerantzean beste guztiekin lehiatu beharko baitute beren izena entzunarazteko. Ongi etorri euskal parnasillo honetara.

Zahar onak

Amaitu baino lehen, omenaldi eta sari handiak jasotze-koak diren bi idazle adineko ekarriko ditut hizpidera: Martin Ugalde eta Juan Garmendia Larrañaga. Ez naiz hasiko haien merituak goraiatzan, lehenago ere ez baitaude laudorioen faltan. Beste zerbait nahi nuke eskatu, bindikatu: etxeko zaharrei egin diezaiekegun mesederik handiena haien ondoan egotea eta haien kontuak aditzea den bezala, idazle dekanu hauekin ere, beren obrak irakurtzea dugu egiazko omen eta eskertza.¶